

INFORMACIJA
o stanju privrede, poljoprivrede i samostalnog privređivanja

Ilijaš, Decembar 2017. godine

UVOD

Informacija je rađena na osnovu podataka kojima raspolaže Služba za privredu i finansije, informacija prikupljenih od Finansijsko informatičke agencije – FIA sa sjedištem u Sarajevu (u daljem tekstu FIA, kroz LRC-BIS bazu podataka), koja je ovlaštena za prikupljanje i obradu finansijskih izvještaja pravnih lica po obračunima (godišnji izvještaj)

Općina Ilijaš provodi aktivnosti stvaranja povoljnijeg poslovnog ambijenta u skladu sa usvojenom integriranom Strategijom održivog razvoja općine Ilijaš za period 2013-2017 godine. Vizija općine Ilijaš u narednom periodu je da općina Ilijaš postane **Perspektivna lokalna zajednica koja održivim i uravnoteženim razvojem obezbjeđuje ugodan i uspješan život svim stanovnicima**. Polazeći od vizije razvoja definisani su osnovni parametri strategije tj. razvojni prioriteti u oblasti životne sredine i infrastrukture, u oblasti ekonomskog i ruralnog razvoja te u oblasti društvenog razvoja.

Općina Ilijaš je intenzivirala aktivnosti u cilju uspostave industrijske zone „Luke“ kako bi direktno postaklo privlačenje investicija te razvoj malog i srednjeg poduzetništva (MSP) i obrtništva na području Općine. Osnovna namjera osnivanja i razvoja industrijske zone na području Općine Ilijaš jest privlačenje „*greenfield*“ investicija te poticanje razvoja poduzetništva kao pokretačke snage održivog lokalnog i regionalnog privrednog razvoja, s ciljem povećanja broja privrednih subjekata na području općine i poboljšanja njihovih poslovnih rezultata, povećanja konkurentnosti, porasta zaposlenosti i povećanja udjela industrijske proizvodnje u ukupnom prihodu općine Ilijaš, uključujući i razvoj novih industrijskih sektora kao što su npr. prehrambeni, tekstilni i sl..

Razvoj poljoprivrede podrazumijeva provođenje niza aktivnosti na unaprijeđenju tog ambijenta od kojih prioritet imaju održivi povratak stanovništva, zapošljavanje i obnova unapređenje seoske infrastrukture. Općina Ilijaš iako nije izrazito poljoprivredno područje ima značajne mogućnosti za razvoj određenih poljoprivrednih proizvodnji koje se mogu staviti u funkciju ukupnog razvoja.

Trenutno stanje privrede Općine Ilijaš je odraz sveukupnog stanja privrede BiH, Federacije BiH i Kantona Sarajevo, te se tako treba i posmatrati.

STANJE PRIVREDE

Na osnovu godišnjih finansijskih izvještaja za period 01.01.2016.-31.12.2016. godine, na teritoriji Općine Ilijaš djelatnost obavlja 158 pravnih subjekata (podaci FIA-e, preuzeti putem LRC-BIS baze podataka). U ovaj broj nisu uzeta pravna lica koja posluju na Općini Ilijaš putem poslovnih jedinica, a čije je sjedište na nekoj drugoj općini. Ovo napominjemo prije svega zbog značaja ovih subjekata sa stanovišta pokazatelja poslovanja - prihod, dobit i broj zaposlenih i dr..

Prema podacima FIA-e pravna lica su raspoređena po djelatnostima kako slijedi:

Djelatnost	Broj subjekata 2015	Broj subjekata 2016
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	9	11
Vađenje ruda i kamena	1	1
Prerađivačka industrija	33	37
Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1	1
Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	5	5
Građevinarstvo	10	10
Trgovina na veliko i na malo; popravka motornih vozila i motocikala	40	39
Prijevoz i skladištenje	12	12
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	2	1
Poslovanje nekretninama	13	29
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	6	5
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	3	3
Obrazovanje	3	3
Ostale uslužne djelatnosti	1	1
UKUPNO:	139	158

U odnosu na 2015. godinu u 2016. godini se broj pravnih subjekata povećao za 19 ili 13,67 %. Najviše privrednih društava je registrirano u oblasti trgovine, i to 39 subjekata (24,68%), zatim u oblasti prerađivačke industrije, 37 subjekta (23,42 %) u odnosu na ukupan broj registrovanih subjekata.

Osnovni finansijski pokazatelji poslovanja privrede Općine Ilijaš 2015-2016 godina

Pokazatelji/godina		2015	2016	Index
1.	Ukupan prihod	288.150.707	309.485.721	107,40
2.	Neto dobit	14.583.040	14.215.343	97,48
3.	Prosječne plaće*	645	638	98,91
4.	Prosječan broj zaposlenih*	3.299	3.679	111,52
5.	Izvoz (u hiljadama KM)*	169.064	179.882	106,40
6.	Index razvijenosti u odnosu na FBiH*	81,1	88,8	109,49

Izvor podataka, Podaci FIA-e (Finansijsko informatičke agencije) za 1. i 2., podaci obilježeni (*), su preuzeti iz publikacija Federalnog zavoda za programiranje razvoja - Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH za 2015. i 2016. godinu

U daljem tekstu informacije dat ćemo tabelarni prikaz i osvrnuti se na najznačajnije pokazatelje poslovanja pravnih lica po djelatnostima na općini Ilijaš.

STANJE U OBLASTI SAMOSTALNOG PRIVREĐIVANJA

Prema podacima Službe za privredu i finansije na području općine Ilijaš registrirane su sljedeće djelatnosti:

R.br	DJELATNOST	Broj registriranih 2015. godina	Broj registriranih 2016. godina	Broj registriranih 2017. godina	Učešće u ukupnom broju registriranih %		
					2015	2016	2017
1.	Trgovina	76	73	72	14,53	12,59	11,25
2.	Zanatstvo- obrt	129	131	140	24,67	22,59	21,88
3.	Ugostiteljstvo	63	49	45	12,05	8,45	7,03
4.	Saobraćaj (taxi, autoprijevoznici)	35	35	35	6,69	6,03	5,47
5	Saobraćaj (vlastite potrebe)	115	115	142	21,99	19,83	22,19
6.	Poljoprivreda	105	177	206	20,08	30,52	32,19
7.	UKUPNO	523	580	640	100	100	100

Iz tabele je vidljivo (bez prijevoza za vlastite potrebe) da je od ukupnog broja registriranih djelatnosti najviše registriranih individualnih poljoprivrednih djelatnosti – obrtu srodna zanimanja, a zatim obrtničkih radnji, trgovina, ugostiteljskih objekata i djelatnosti u oblasti saobraćaja. U odnosu na 2016. godinu ukupan broj fizičkih lica koja obavljaju djelatnost ličnim radom se povećao za 60 (10,34%).

Oblast trgovine

Djelatnošću trgovine pored privrednih društava bave se i trgovci u svojstvu fizičkog lica prema odredbama Zakona o unutrašnjoj trgovini ("Službene novine FBiH", br. 40/10 i 79/17). Trgovinsku djelatnost fizičko lice može obavljati u samo jednom prodajnom objektu kao osnovno zanimanje izuzimajući trgovce pojedince (trgovina izvan poslovnih prostorija, na pijacama i drugim prodajnim mjestima). U 2017. godini je registriran 1 trgovac pojedinac.

Najveći broj trgovinskih radnji su trgovine na malo hranom, pićima, duhanskim proizvodima i predmetima za domaćinstvo.

Oblast obrtničke djelatnosti

U oblasti obrtničke djelatnosti registrirano je 140 obrtničkih radnji, te 206 obrtu srodnih djelatnosti (individualne poljoprivredne proizvodnje). Preovladavaju sljedeće djelatnosti: individualne poljoprivredne proizvodnje, stolarske, frizerske, vodoinstalaterske, obučarske, djelatnosti pekara, krojačke, automehaničarske, djelatnosti autopraonica, vulkanizerske, kamenoklesarske, staklarske, RTV mehaničarske, limarske, djelatnosti pržionica kafe, usluge kopiranja, djelatnosti oštrenja alata, molersko-farbarske, te djelatnosti završnih radova u građevinarstvu.

Najveći broj registrovanih zanatskih radnji lociran je u užem gradskom i prigradskom području i Zanatskom centru Ilijaš.

Oblast ugostiteljstva

U oblasti ugostiteljstva registrovano je ukupno 45 ugostiteljskih radnji. Uglavnom su registrovane usluge pripreme hrane i usluživanja gostiju pićima, slasticama i napicima te toplim i hladnim jelima. Ugostiteljski objekti su locirani u urbanom dijelu općine: Ilijaš, Podlugovi i Srednje i to uglavnom uz saobraćajnice. U ljetnom periodu je izražen i rad ljetnih bašti uz ugostiteljske objekte. Broj registrovanih samostalnih ugostiteljskih objekata u odnosu na isti period 2016. godine je smanjen za 4.

Oblast saobraćaja

Djelatnost javnog prijevoza stvari (autoprijevoznici) i javni prijevoz lica (taxi) u unutarnjem cestovnom prometu, prema zakonskim propisima, može obavljati fizičko lice ako posjeduje potrebnu licencu za obavljanje tog prijevoza. Rješenje o ispunjavanju opštih uslova za rad izdaje općina dok je izdavanje licence u nadležnosti Ministarstva saobraćaja Kantona Sarajevo. Ove djelatnosti se mogu obavljati samo kao osnovno zanimanje.

Na području općine registrovano je:

20 autoprijevoznika i 15 taxi prijevoznika.

Pored ovog prijevoza zakonom je omogućen i prijevoz za vlastite potrebe ako se prevoze stvari za obavljanje privredne djelatnosti za koje postoji odobrenje za rad. U obavljanju prijevoza za vlastite potrebe registrovano je 142 prijevoznika.

EKONOMSKI RAZVOJ

Tokom 2017. godine Općina Ilijaš je realizirala, odnosno pripremala sljedeće razvojne projekte:

Projekat “Izgradnja javne rasvjete – Industrijska zona Luke uz jačanje upravljačkih i institucionalno-upravljačkih kapaciteta zone” u saradnji sa Federalnim ministarstvom razvoja, poduzetništva i obrta

U saradnji sa Federalnim ministarstvom razvoja, poduzetništva i obrta tokom 2017. godine se realizira projekat pod naslovom: **“Izgradnja javne rasvjete – Industrijska zona Luke uz jačanje upravljačkih i institucionalno-upravljačkih kapaciteta zone”**, ukupne vrijednosti od **151.134,00 KM** u skladu sa potpisanim Ugovorom br.01/2-14-1525/17 (01-14-848/17-1) od 30.06.2017. godine. Općina Ilijaš je predmetna sredstva obezbijedila aplikacijom na javni poziv Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta. U postupku apliciranja na rang listi lokalnih zajednica, po broju ostvarenih bodova ova aplikacija je bila drugorangirana. Ovim projektom se sufinansira realizacija sljedećih aktivnosti:

- Izgradnja javne rasvjete unutar IZ Luka u planiranoj vrijednosti od 107.794,00 KM
- Nabavka opreme (IZ oprema, namještaj i klima uređaji) za Centar za održivi razvoj i podršku biznisu od 31.130,00 KM
- Posjeta međunarodnom sajmu u ukupnoj planiranoj vrijednosti od 10.500,00 KM i
- Dvodnevna edukacija na temu rada s investitorima i modela uspostave i upravljanja zonama u planiranoj vrijednosti od 1.710,00 KM. Za projekat je prema FMRPO dostavljen preliminarni tehnički i finansijski izvještaj sa pratećom dokumentacijom, a sam projekat je u završnoj fazi implementacije.

Nastavak implementacije LIFE projekta – Poboljšanje lokalnog poslovnog okruženja radi povećanja konkurentnosti lokalne privrede u saradnji sa Grupacijom svjetske banke i uz podršku Ambasade Velike Britanije u BiH

U oblasti poboljšanja lokalnog poslovnog okruženja Općina Ilijaš je u saradnji sa **Grupacijom Svjetske banke** kao globalnom praksom koju predstavljaju IFC-Međunarodna finansijska korporacija i IBRD-Međunarodna banka za obnovu i razvoj uz finansijsku podršku Ambasade Velike Britanije u BiH tokom 2017. godine nastavila implementirati projekat **“Poboljšanje poslovnog okruženja na lokalnom nivou-LIFE”** na bazi potpisanog Ugovora o savjetovanje br.01/2-14-375/16 od 24.02.2016. godine.

Implementacijom ovog projekta su u 2017. godini realizirane sljedeće aktivnosti:

- Organizacija posjete prema Općini Ilijaš, delegacijom iz Amana, Kraljevina Jordan sa ciljem razmjene iskustava u oblasti Poboljšanja poslovnog okruženja
- Organizacija I održavanje sjednica Privrednog vijeća Općine Ilijaš
- Učešće i predstavljanja Općine Ilijaš na organiziranim sastancima pod pokroviteljstvom Grupacije svjetske banke, odnosno prema drugim lokalnim zajednicama, predstavnicima nadležnih kantonalnih ministarstava, predstavnicima FIPA-e- Agencija za promociju stranih ulaganja u BiH i sl.
- Nastavak postinvesticione podrške privrednim subjektima na području Općine Ilijaš - ”aftercare” program

- Dostavljanje izvještaja prema Grupaciji svjetske banke u skladu sa potpisanim Ugovorom o savjetovanju
- Unapređenje vještina za servisiranje investitora – učešće na Edukativnim programima pod pokroviteljstvom/u organizaciji Grupacije svjetske banke

Implementacija projekta “Centar za održivi razvoj i podršku biznisu Općine Ilijaš”

Implementacija projekta “**Centar za održivi razvoj i podršku biznisu Općine Ilijaš**” je u završnoj fazi. Projekat je odobren Općini Ilijaš na implementaciju na osnovu upućene aplikacije prema Ministarstvu privrede Kantona Sarajevo u skladu sa Javnim pozivom koji se odnosio na dodjelu poticajnih grant sredstava za razvoj male privrede, odnosno kroz posebnu komponentu ovog poziva koja se odnosila na unaprjeđenje institucionalne poduzetničke infrastrukture. Završetkom projekta će biti izvršena totalna rekonstrukcija i adaptacija prostora aule unutar zgrade KSC, na površini od oko 150 m² korisne površine u skladu s prethodno pripremljenim glavnim projektom. Ukupna vrijednost grant sredstava Ministarstva privrede Kantona Sarajevo za sve komponente i projekte po ovom javnom pozivu su iznosila 246.553,34 KM, od čega su Općini Ilijaš odobrena grant sredstva u iznosu od 79.800,00 KM, kao jedinjoj lokalnoj zajednici u Kantonu Sarajevo. Pored sredstava Ministarstva privrede Kantona Sarajevo, dijelom su implementirane i aktivnosti koje se odnose na sredstva gore pomenutog projekta u saradnji sa FMRPO, a koja se odnose na nabavku IT opreme, nabavku namještaja i klima uređaja za Centar.

Implementacija projekta “Digitalni turistički BH itinerer u 2017. godini”

U oblasti razvoja turizma na osnovu potpisanog Sporazuma o nastavku partnerstva i učešća u implementaciji turističkog projekta br. 01/2-14-515/17 od 20.02.2017. godine između Općine Ilijaš i ROTOR-a – Organizacija za razvoj turizma regije, Općina Ilijaš je nastavila učestvovati u implementaciji razvojno-turističkog projekta pod naslovom “**Digitalni turistički BH itinerer u 2017. godini**”, kojeg finansira Američka ambasada u BiH. Tokom 2017. godine iz sredstava ovog projekta je snimljen novi promo film (snimak dronom) Općine Ilijaš, koji je postavljen na Internet stranici Općine Ilijaš, te su implementirane ostale aktivnosti koje se odnose na predstavljanje turističkih mikrodestinacija na društvenim mrežama poput Facebook-a (Fun page), Twitter profil, Youtube kanal, kreiranje početne galerije fotografija prepoznatljivih turističkih mikrodestinacija po gradovima/općinama partnerima projekta i sl.

ILO projekat, LOT2: “Podrška razvoju lokalnih partnerstava u BiH”

U partnerstvu sa SERDA-om kao vodećim projektnim partnerom pripremljen je i dostavljen Koncept projekta za povodom Javnog poziva Međunarodne organizacije rada – International Labour Organization - ILO, za podršku “start up” firmama LOT2 “Podrška razvoju lokalnih partnerstava u BiH”, ukupne vrijednosti 40.000,00 €.

Projekat zapošljavanja mladih – YEP (Youth Employment Project)

Općina Ilijaš je putem Službe za privredu i finansije, dostavom Pisma namjere, iskazala interes za učešće u YEP projektu, “Projekat zapošljavanja mladih”. Projekat je odobren od strane evaluatora i zakazan je termin za potpisivanje ugovora o saradnji na dan 15.12.2017. godine. Ukupna vrijednost odobrenog projekta iznosi 50.000,00 KM.

Glavne aktivnosti ovog projekta su: raspisivanje javnog poziva, objava u medijima i putem društvenih mreža, provedba kampanje po mjesnim zajednicama s ciljem prijave kandidata za učešće u projektu, početno anketiranje polaznika YEP Inkubatora, realizacija tri modula obuke i to: izrada strategije tržišnog nastupa, izrada plana proizvodnje/pružanja usluga i finansijske projekcije/predstavljanje poslovnog plana, realizacija obuke za izradu "Canvas" poslovnog modela, razvoj prototipa proizvoda i usluga, mentorstvo u finalizaciji poslovnog modela i poslovnog plana, podrška u pokretanju poslovnog subjekta i evaluacija programa.

Projekat "Poticaj privrednim subjektima sa teritorije općine Ilijaš u vezi izgradnje proizvodnih kapaciteta"

U postupku realizacije Projekta: Poticaj privrednim subjektima za izgradnju proizvodnih kapaciteta na teritoriji općine Ilijaš su provedene sljedeće aktivnosti:

- Priprema prijedloga Odluke o pogodnostima za investiranje na području Općine Ilijaš u svrhu razvoja i poticaja industrijske proizvodnje za 2017. godinu ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 30/17)
- U skladu sa pomenutom Odlukom, Općinski načelnik je putem Službe za privredu i finansije Općine Ilijaš donio Pravilnik o utvrđivanju uslova, kriterija i postupaka za ostvarivanje prava na pogodnosti za investiranje na području Općine Ilijaš u svrhu razvoja i poticaja industrijske proizvodnje za 2017. godinu
- Općinski načelnik je Rješenjem br. 04/1-14-1703.2/17 od 21.08.2017. godine imenovao Komisiju za provođenje Javnog poziva
- U skladu sa Odlukom Općinskog vijeća Ilijaš i Pravilnikom, raspisan je Javni poziv dana 21.08.2017. godine za sticanje prava na pogodnosti (poticaje) za investiranje na području Općine Ilijaš u svrhu razvoja i poticaja industrijske proizvodnje u 2017. godini (Sastavni dio Javnog poziva je i Obrazac za prijavu)
- Javni poziv je objavljivan putem web stranice Općine Ilijaš (<http://www.ilijas.ba>), Oglasne ploče Općine Ilijaš i štampanog medija "Dnevni avaz"
- S obzirom da je Javnim pozivom, a u skladu sa Pravilnikom propisana evaluacija pristiglih prijava kroz dvije faze, Komisija se sastajala povodom realizacije prve I faze dana 26.09.2017. g i povodom realizacije druge faze dana 27.10.2017. godine (Zapisnici Komisije od 26.09.2017. g. i 27.10.2017. g.)
- Po završetku prve faze evaluacije prispjelih prijava prema svim aplikantima (četiri aplikanta) su poslane obavijesti o statusu njihovih aplikacija, s tim da su dva subjekta-aplikanta, ispunila propisane uslove za uključanje u projekat, odnosno pravo učešća u drugoj fazi projekta i to: CLOUDIT d.o.o., Sarajevo i LIMSAR d.o.o., Vogošća
- Pomenuti subjekti su ispunili uslove i druge faze Projekta (Zapisnik Komisije od 27.10.2017. g.), o čemu su objavljeni Rezultati dana 31.10.2017. godine
- Po isteku roka za prigovore, Općinski načelnik je donio Odluku o sticanju prava na poticaj dana 14.11.2017. godine
- Ukupan iznos realiziranih poticajnih sredstava je: 194.932,05 KM, a neiskorišteni iznos sredstava po Sporazumu je 105.067,95 KM. Na iznos neiskorištenih sredstava je raspisivan ponovljeni Javni poziv, dana 03.11.2017. g. sa skraćenim za rokom za prijavu (15 dana) u skladu sa Odlukom o dopunama Odluke o pogodnostima za investiranje na području Općine

Ilijaš u svrhu razvoja i poticaja industrijske proizvodnje za 2017. godinu ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 43/17), ali nije bilo prijavljenih aplikacija.

- Sa aplikantima koji su ostvarili pravo na poticaj očekujemo skoro potpisivanje pojedinačnih ugovora o dodjeli sredstava.

U vezi izrade **Plana javnih investicija Kantona Sarajevo i Plana javnih investicija Federacije Bosne i Hercegovine za projektni period 2018-2020**, a u skladu sa nadležnostima Službe za privredu i finansije Općine Ilijaš su pripremljeni i dostavljeni prema nadležnom implementacijom tijelu, odnosno Zavodu za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, IP obrasci (Obrazac informacije o projektu) u skladu sa EU projektnom metodologijom za projekte velike vrijednosti, koji se potencijalno trebaju finansirati iz EU fondova ili kreditnim zaduženjem Kantona Sarajevo i FBiH kod međunarodnih institucija i to za: "Projekat uspostava Industrijske zone Luka, Ilijaš – II faza", "Projekat izgradnja sistema vodosnabdijevanja šireg područja Nišićke visoravni sa izvorišta Vrutak", "Nabavka i ugradnja filter postrojenja na izvorištu Sokolina Srednje", Rekonstrukcija vodovodne mreže užeg gradskog jezgra", "Rekonstrukcija filter stanice", Izgradnja distributivnog rezervoara pitke vode za višu zonu, zapremine 400 m³ sa pratećim cjevovodom i pumpnim postrojenjem", čime su stvoreni osnovni preduslovi za finansiranje pomenutih projekata kroz kreditno zaduženje viših nivoa vlasti, ili kroz finansiranje predloženih projekata iz sredstava EU i drugih međunarodnih donatorskih organizacija, po principu dodjele bespovratnih sredstava.

Priprema Nacrta "Strategije održivog razvoja općine Ilijaš za period 2018.-2022. godina"

Tokom 2017. godine, putem Komisije za izradu Strategije održivog razvoja Općine Ilijaš, koja je imenovana Odlukom Općinskog načelnika o imenovanju Komisije za izradu "Strategije održivog razvoja općine Ilijaš za period 2018.-2022. godina", br. 01/2-28-171/17 od 30.01.2017. godine i Izmjenama i dopunama navedene Odluke br. 01/2-28-171.1/17 od 01.06.2017. godine je pripremljen Nacrt Strategije održivog razvoja općine Ilijaš 2018.-2022., kao integralni strateški dokument Općine Ilijaš. Nacrt Strategije je usaglašen sa integralnim i sektorskim razvojnim strategijama Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Kantona Sarajevo, a posebno sa Strategijom razvoja Kantona Sarajevo do 2020. godine. Ovaj strateški dokument je pripremljen u skladu sa odredbama Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH", br. 32/17), a u metodološkom smislu kroz sveobuhvatan pristup ravnomjerno tretira oblasti: životna sredina i infrastruktura, ekonomski i ruralni razvoj, te društveni razvoj na području općine Ilijaš.

STANJE U OBLASTI POLJOPRIVREDE

Informacija iz dijela poljoprivrede daje osnovne podatke za stanje poljoprivredne proizvodnje na području općine Ilijaš, a na osnovu raspoloživih podataka sa kojim raspolaže Služba.

Poljoprivreda je dio ruralnog ambijenta iz čega proističe njena obaveza da učestvuje u njegovom ukupnom razvoju. Konkretno taj razvoj podrazumijeva provođenje niza aktivnosti na unapređenju tog ambijenta od kojih prioritet imaju održivi povratak stanovništva, zapošljavanje i obnova i unapređenje seoske infrastrukture. Općina Ilijaš iako nije izrazito poljoprivredno područje ima značajne mogućnosti za razvoj određenih poljoprivrednih proizvodnji koje se mogu staviti u funkciju ukupnog razvoja iz sljedećih razloga:

- Kanton Sarajevo je najveći potrošački centar u zemlji, ali nije ni izdaleka u mogućnosti obezbjediti nedostajuće količine hrane koje predstavljaju važan faktor ekonomske i socijalne stabilnosti,
- Kanton Sarajevo je najjače tržište poljoprivrednih proizvoda u Bosni i Hercegovini,
- Na području Kantona Sarajevo postoje značajni kapaciteti prehrambene industrije čiju sirovinsku bazu najčešće čine uvozne prehrambene sirovine i gotovi proizvodi.

Mjerama ekonomske politike i većim ulaganjem u seoska područja iz Budžeta moguće je brže aktivirati prirodne i ljudske potencijale Općine. S tim u vezi podsticajne mjere koje su već niz godina ustanovljene na nivou Općine Ilijaš, Kantona Sarajevo i Federacije BiH dale su pozitivne rezultate u povećanju proizvodnje hrane i zapošljavanja radno aktivnog stanovništva. Značajno je napomenuti da je veoma važno pratiti procese koji se odvijaju na tržištima našeg okruženja i u skladu sa tim prilagođavati vlastite standarde, kriterije i politike razvoja. S tim u vezi, naši strateški pravci djelovanja u narednom periodu trebali bi biti usmjereni na ciljeve :

- Razvoj konkurentnosti poljoprivrednog sektora,
- Poboljšanje okoliša kroz podršku upravljanja zemljištem,
- Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim oblastima i promovisanje diverzifikacije ekonomskih aktivnosti što su i tri osnovna cilja politike razvoja poljoprivrede EU.

Obzirom da općina Ilijaš ima realne uslove za revitalizaciju i intenziviranje određenih poljoprivrednih djelatnosti, značajno je istaći da je sve veći broj poljoprivrednih proizvođača koji su to prepoznali i koji zaslužuju podršku od svih nivoa vlasti u smjeru uspostavljanja poljoprivrednih imanja i poljoprivrednika kao robnih proizvođača .

Na području Kantona Sarajevo općina Ilijaš ubraja se među općine koje imaju najpovoljniju strukturu, obzirom da obradivo zemljište čini (77%) ukupne površine. Prema reljefnim karakteristikama, poljoprivredna zemljišta općine Ilijaš se mogu podijeliti na:

- ravničarska,
- brdska i ,
- planinska tla.

Iako je veći dio područja Općine brdsko-planinski, ona ipak raspolaže sa znatnim poljoprivrednim kapacitetima. Nišička, Crnoriječka visoravan kao i ostala brdska područja pogodni su za organiziranje stočarske i dijela ratarske proizvodnje. Tu uglavnom dominiraju prirodne livade i pašnjaci sa manjim oranicama na kojima se najčešće uzgajaju žitarice i ratarske kulture. S druge

strane predjeli uz rijeku Bosnu i druge vodotokove imaju najpogodnija tla za organiziranje intenzivne poljoprivredne proizvodnje. U tabeli 1. je dat prikaz poljoprivrednih resursa po kulturama zemljišta.

Tabela 1. Tabelarni prikaz poljoprivrednih resursa po kulturama zemljišta

Kultura	Individualni sektor	Društveni sektor	Ukupno ha
Oranice i bašte	3 282	173	3 455
Voćnjaci	358	11	396
Livade	5 527	126	5 653
Pašnjaci	2 704	919	3 703
UKUPNO	11 978	1 229	13 207

Ukupna površina općine Ilijaš zahvata prostor od oko 300 km². Prema tabelarnom pregledu uočljivo je da na livade i pašnjake otpada 2/3 ili 71%, dok oranice, bašte i voćnjaci čine 1/3 ili 29% ukupnog dijela poljoprivrednog zemljišta.

➤ Poljoprivredna gazdinstva kao nosioci poljoprivredne proizvodnje

Upis u registre je obavezan za sva pravna i fizička lica koja podnose zahtjeve za novčane i druge oblike podrške u poljoprivredi ili prodaju vlastite proizvode na tržištu. Registrom poljoprivrednih gazdinstava uvodi se sistem kontrole, praćenja i usklađenosti sistema plaćanja, čime se razvija pravni okvir za uspostavu jedinstvenog sistema na nivou države Bosne i Hercegovine u svrhu podrške mjerama politike u sektoru poljoprivrede i privlačenja sredstava EU, te sredstava iz drugih međunarodnih fondova.

Ovim registrom će biti osigurane ključne reference u sistemu jedinstvene registracije i identifikacije životinja, kao i jedinstveni identifikacijski sistem poljoprivrednih zemljišnih parcela. Ovim mjerama se nastoji uspostaviti integrirani sistem baze podataka i ostalih relevantnih informacijskih sistema u cilju usklađenosti sa EU. Kao bitan segment ovih mjera je i uspostava Poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema u svrhu prikupljanja, obrade i objavljivanja podataka o količinama i cijenama poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda sa ciljem uspostave mehanizama zaštite domaće proizvodnje, bilansa stanja domaćih resursa, potreba za uvozom i izvozom tržišnih viškova, a sve u skladu sa međunarodnim zahtjevima. Do sada je nadležna općinska Služba zaprimila i obradila **857.** zahtjeva za upis u RPG/RK i u narednom periodu svake godine u intervalu 01.01-31.03 poljoprivrednici su obavezni izvršiti ažuriranje podataka iz registara, kako bi blagovremeno mogli da apliciraju na podsticajne mjere.

STOČARSTVO

Stočarstvo je najzastupljenija grana u poljoprivrednoj proizvodnji kod poljoprivrednih gazdinstava na području općine Ilijaš, što je pokazatelj nivoa njene rentabilnosti i razvijenosti. Sa područja općine Ilijaš sarajevska mljekara "Milkos" vrši otkup mlijeka u dvije paralelne linije i u ovoj godini očekuje se otkup u količinama od cca. 900.000.litara. Procjena je da najveći broj poljoprivrednih proizvođača, koji se bave proizvodnjom mlijeka, u prosjeku imaju tri grla muznih krava. U ovoj oblasti naročito je značajno pomenuti 2. kapaciteta za držanje i uzgoj muznih krava, farma u Malešićima 45. grla muznih krava sa godišnjom proizvodnjom od cca. 220.000 l, i novosagrađena farma u Kadarićima kapaciteta 100. grla muznih krava, koja dio proizvodnje sirovog mlijeka koristi za vlastitu preradu i proizvodnju mliječnih proizvoda, kao i nekolicinu proizvođača koji u uzgoju drže 10-20 grla muznih krava sa godišnjom proizvodnjom do 80.000 l.

Ovčarstvo

U ovoj godini ovčarstvo je zabilježilo stagnaciju u proizvodnji u odnosu na prethodne godine, zbog izrazito sušnog ljeta i nedostatka padavina, što je indirektno uticalo na oskudniju ispašu ovaca. Značajno je istaći da se u ovoj grani zadržao tradicionalni način proizvodnje ne doživljavajući skoro nikakve tehnološke promjene. Organizovani tov ovaca i jagnjadi za klanje ne postoji, a plasman se realizuje na način da se prodaja i klanje vrše u ranoj dobi i sa malim težinama do 25 kg ili dotovljavanje janjadi i ovaca za klanje. Danas na teritoriji općine Ilijaš postoji nekoliko ovčara sa stadima od preko 100 grla priplodnih ovaca. U ovoj godini je od ukupnog broja poljoprivrednika 68 je onih koji posjeduju stada od 50 i više grla.

Tov junadi

Razvoj proizvodnje tovnih goveda ograničen je veličinom i kvalitetom resursa poljoprivrednog zemljišta i ograničenim mogućnostima ulaznog materijala za tov. Ne mali značaj u ovoj oblasti čini i domaća proizvodnja žitarica. Polazeći od ovih ograničenja i potreba tržišta za ovom namirnicom, mjere unapređenja treba usmjeriti na stimuliranje proizvođača za produženi tov muške teladi te organizovanje specijaliziranih farmi za tov junadi. Naročito je bitno istaći činjenicu da je naša zemlja u ovoj oblasti dobila odobrenje za izvoz junećeg mesa u Republiku Tursku, pa je plasman junećeg mesa olakšan i čime se dobio stimulans za uključivanje većeg broja poljoprivrednika u ovu granu poljoprivredne proizvodnje.

U ovoj oblasti značajno je napomenuti egzistiranje farme za uzgoj i tov junadi, kapaciteta 250 grla u turnusu u Kadarićima i 2 objekta u Podlugovima, sa kapacitetima od po 150 grla tovnih junadi po turnusu, farmu tovnih junadi u Misoči kapaciteta 80 grla po turnusu i u novije vrijeme sve veći broj individualnih poljoprivrednika sa manjim kapacitetima od 3 do 20 grla po turnusu. U ovoj godini zabilježen je broj od 65 uzgajivača tovnih junadi bilo kao specijaliziranih farmi ili kao mješovitih poljoprivrednih gazdinstava.

Peradarstvo

Na području općine Ilijaš postoji izražen interes za peradarsku proizvodnju tj. proizvodnju konzumnih jaja i pilećeg mesa. Peradarski objekat u Gornjoj Bioči trenutno u uzgoju ima 20.000 nosilja. Isto tako farma u Ribarićima ima značajne kapacitete, tako da trenutno u proizvodnji ima 40.000 nosilja. Prema raspoloživim podacima novootvoreni objekat farme brojlera na Nišićima ima proizvodnju od 40.000 brojlera po turnusu. U prošloj godini pušten je u pogon objekat za tov pilića u Ljubinićima kapaciteta 50.000 brojlera po turnusu. Značajno je pomenuti i farmu brojlera u Ljubinićima kapaciteta 5.500 brojlera, kao i dva peradarska objekta za tov pilića u Mrakovu lokalitet Bogdanovići kapaciteta 7.000 i 15.000 brojlera po turnusu, koji još nisu pušteni u pogon.

Pčelarstvo

Značajne površine šuma, livada i pašnjaka obraslih medonosnim rastinjem, obilje voćnih vrsta, ljekovitih trava, predstavljaju kvalitetan resurs za razvoj pčelarstva. Ovogodišnji prinosi u pčelarskoj proizvodnji su bili u okviru prosjeka za taj vid proizvodnje, zbog vremenskih nepogodnosti, odnosno dužeg sušnog perioda koji je vladao na području cijele Bosne i Hercegovine.

VOĆARSTVO

Voćarska proizvodnja na području općine Ilijaš u ovoj godini je zabilježila negativne rezultate u odnosu na predhodnu godinu. Ovogodišnji prinosi su ispod svih očekivanja i mogu okarakterisati kao katastrofalni, zbog činjenice da je u toku kasnog proljeća došlo do pojave mrazeva pa je naročito stradala plantažna proizvodnja u kojoj je procijenjeno da je urod umanjen i do 90 % u odnosu na očekivani. Najvećim dijelom ovogodišnji urod je namijenjen za podmirenje vlastitih potreba za svježim voćem. U prošloj godini je u Podlugovima pušten u pogon kapacitet za preradu voća i povrća sa slatkim i kiselim programom proizvodnje, što predstavlja solidnu osnovu za plasman tržišnih viškova ove proizvodnje u narednom periodu.

RATARSTVO

U posljednje vrijeme zapaža se evidentno povećanje zasijanih površina pod žitaricama na području planinskog dijela općine Ilijaš, kao rezultat stimulativnih mjera od strane federalnih i kantonalnih nivoa vlasti. Sve više se pažnje posvećuje sjetvi ječma, pšenice, heljde i raži na Crnorječkoj i Nišičkoj visoravni. Ovogodišnja proizvodnja ratarskih kultura se može okarakterisati kao zadovoljavajuća.

U sjetvenoj strukturi u 2017. godini zasijano je:

Povrtno bilje	478 ha
Strna žita.....	700 ha
Stočno krmno bilja	149 ha
Industrijsko-ljekobilje.....	20 ha

PODSTICAJNE MJERE

U ovoj godini nadležna općinska Služba je pripremila „Odluku o novčanim podrškama u poljoprivrednoj proizvodnji“ za 2017. godinu, uz uvažavanje postojeće poljoprivredne proizvodnje sa prirodnim i ljudskim potencijalima Općine kao i ukupnog obima proizvodnje i broja tržišno orijentisanih poljoprivrednika.

Proizašli efekti iz dugoročnih mjera agrarne politike na svim nivoima mogu se okarakterisati kroz veću održivost tržišne poljoprivrede na području općine Ilijaš, zasnivanje novih proizvodnji u stočarstvu, ratarstvu i voćarstvu, pogotovo ako se imaju u vidu dugoročni razvojni ciljevi u ovim proizvodnjama, povećane obradivosti površina, bolje organizovanost poljoprivrednih proizvođača. U cilju boljeg organizovanja poljoprivrednika, u okviru podsticajnih mjera, podržane su i posjete sajmovima poljoprivrede.

Tabela 2. Tabelarni prikaz podsticajnih mjera za 2017. god.

r/b	Vrsta proizvodnje	Broj korisnika	Jedinica mjere	Broj grla-kom.
-----	-------------------	----------------	----------------	----------------

1.	Uzgoj muznih krava	130	grlo	754
2.	Uzgoj tovnih junadi	65	grlo	679
3.	Uzgoj priplod. ovaca	68	grlo	5 715
4.	Uzgoj pčelinjih društava	36	kom.	2 063

Ukupno zaduženje po osnovu ostvarene proizvodnje u 2017. god. iznosi 237.660,00 KM, i u potpunosti je izvršena isplata u punom iznosu za sve poljoprivredne proizvođače.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Problemi koji opterećuju poslovanje privrednih subjekata u Kantonu Sarajevo i šire (visoka cijena kapitala, neuređenost tržišta, nedosljedno primjenjivanje postojeće zakonske regulative, ograničene nadležnosti općine), odražavaju se i na rad i poslovanje privrednih subjekata na području općine Ilijaš. Stanje u privredi iziskuje zajedničku akciju svih relevantnih činilaca koji mogu odlučivati u stvaranju bolje poslovne klime u državi BiH, odnosno podići nivo zaposlenosti, a posebno mladih kadrova.

Općina Ilijaš je u proteklom periodu implementirala značajan broj projekata, kojima su stvoreni bolji infrastrukturni uslovi za razvoj privrede, posebno u kontekstu uspostave Industrijske zone Luka, ali i niz projekata koji su imali za cilj poboljšati lokalno poslovno okruženje i konkurentsku poziciju Općine radi privlačenja novih investicija. Kao rezultat provedenih aktivnosti imamo značajno povećanje zaposlenosti, povećanje nivoa razvijenosti lokalne zajednice, te povećanje izvoza s teritorije općine Ilijaš, odnosno povećanje učešća izvoza općine Ilijaš u ukupnom izvozu Federacije BiH.

Zahvaljujući raspoloživoj zemlji za uzgoj stoke, ovaca, peradi, voća i povrća, razvoj poljoprivrede je strateški ekonomski prioritet. Općina Ilijaš u tom smislu kontinuirano nastavlja provedbu programa poticaja poljoprivrednim proizvođačima na teritoriji Općine.

S obzirom na visoku stopu nezaposlenosti neophodno je da se definišu strateški ciljevi u industrijskoj politici Kantona Sarajevo, te da se otpočne sa aktivnostima otvaranja novih industrijskih zona, slobodnih zona, inkubatora za podršku razvoju “start up” biznisa i regionalnih i lokalnih biznis centara.

Na kraju treba istaći da će Općina Ilijaš u domenu svojih nadležnosti podržavati sve inicijative za razvoj privrede na njenom području.

U ovoj informaciji smo se pokušali dotaći važnijih aspekata stanja privrede, uz napomenu da su u priloženom materijalu sadržane i druge činjenice i pokazatelji o poslovanju privrednih subjekata.

Služba za privredu i finansije